

Aktivitetsersättning vid förlängd skolgång – deltidsstudier

Försäkringskassans ställningstagande

En försäkrad som har rätt till aktivitetsersättning vid förlängd skolgång kan få ersättning även om han eller hon väljer att studera på deltid utan att det motiveras av funktionsnedsättningen. Den försäkrade kan dock i detta fall bara få ersättning för den tid som Försäkringskassan bedömer att han eller hon skulle behöva för att avsluta skolgången genom heltidsstudier.

Bakgrund och överväganden

Grundregeln är att en försäkrad har rätt till aktivitetsersättning om han eller hon på grund av funktionsnedsättning ännu inte har avslutat sin skolgång på grundskolenivå och gymnasial nivå vid ingången av juli det år då han eller hon fyller 19 år (33 kap. 8 § socialförsäkringsbalken, SFB). Den försäkrade får då hel aktivitetsersättning oberoende av arbetsförmågans nedsättning under den tid som skolgången varar (33 kap. 13 och 20 §§ SFB).

Riksförsäkringsverkets allmänna råd (RAR 2002:17) om sjukersättning och aktivitetsersättning kompletterar bestämmelserna i socialförsäkringsbalken. I det numera upphävda första stycket i det allmänna rådet till de ovan nämnda bestämmelserna angavs att aktivitetsersättning vid förlängd skolgång endast bör beviljas under deltidstudier om en försäkrad inte klarar att bedriva heltidsstudier på grund av sin funktionsnedsättning.

Den tillämpning som angavs i det numera upphävda allmänna rådet innebar att en ansökan om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång för att studera på deltid borde avslås helt om den försäkrades funktionsnedsättning inte motiverade deltidstudier. Lagtextens formulering ger dock inget stöd för helt avslag i en sådan situation, eftersom den försäkrade uppfyller samtliga förutsättningar som anges i lagen. Av denna anledning och eftersom Försäkringskassans tillämpning i dessa ärenden inte är enhetlig behövs ett rättsligt ställningstagande.

Om en försäkrad vill studera på deltid trots att funktionsnedsättningen inte motiverar det är det mer korrekt att bevilja ersättning, men endast för den tid som Försäkringskassan bedömer att den försäkrade skulle behöva för att avsluta skolgången genom heltidsstudier. En sådan tillämpning har stöd i lagen, eftersom det framgår av bestämmelsen i 8 § att det ska finnas ett direkt samband mellan funktionsnedsättningen och behovet av förlängd skolgång (jfr även prop. 2000/01:96 s. 84 och HFD 2013 ref. 38). Om den

försäkrade studerar på deltid trots att det inte är medicinskt motiverat finns det endast ett samband för den tid som skulle ha behövts för att avsluta skolgången genom heltidsstudier. Formuleringen i 20 § om att den försäkrade har rätt till ersättning ”så länge skolgången varar” ska, enligt Försäkringskassan, tolkas som att det är den skolgång som ännu inte avslutats på grund av funktionsnedsättningen som avses. Även 13 § ger stöd för denna tillämpning, eftersom bara hel aktivitetsersättning kan beviljas vid förlängd skolgång.

Tillämpningen stämmer även överens med uttalandena i förarbetena om att ersättning endast ska kunna ges under den tid den försäkrade behöver för att kunna avsluta skolgången (se prop. 2000/01:96 s. 182). Om den försäkrade kan studera på heltid är det endast den tiden som personen behöver för att avsluta sin skolgång.

Slutligen stämmer denna tillämpning bättre överens med Försäkringskassans tillämpning när en försäkrad inte avslutat sin skolgång och det för en viss period beror på funktionsnedsättningen, men för en annan period har andra skäl. I dessa fall beviljas ersättning endast för den tidsperiod som beror på funktionsnedsättningen. Samma princip gäller vid byte av utbildningsprogram som inte är medicinskt motiverat. Då beviljas ersättning endast för den tid studierna skulle ha tagit om den försäkrade inte hade gjort bytet. Motsvarande bör gälla även vid deltidsstudier, det vill säga att ersättning endast ska beviljas för den tidsperiod som beror på funktionsnedsättningen, inte för den längre tidsperiod som blir aktuell om personen väljer att studera på deltid.

Detta rättsliga ställningstagande ska tillämpas istället för Riksförsäkringsverkets allmänna råd (RAR 2002:17) om sjukersättning och aktivitetsersättning till 33 kap. 8, 13 och 20 §§ SFB i den del som avser deltidsstudier som denna dag har upphävts.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

33 kap. 8, 13 och 20 §§ SFB, prop. 2000/01:96 samt HFD 2013 ref. 38.

Mikael Westberg

Ida Frithiof